

ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗ & ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΟΙ ΟΡΟΙ

MARC21

Στη λογισμικά που χρησιμοποιούνται στις βιβλιοθήκες είναι αναγκαία ανάγκη χρησιμοποίησης ενός προτύπου και ενός τρόπου ανάγνωσης των δεδομένων. Ο τρόπος και το πρότυπο που δίνει τη δυνατότητα αυτή είναι οι καθιερωμένες διατάξεις (μορφές) δεδομένων MARC (MARC formats).

Η αναγραφή MARC (MARC record) περιέχει οδηγίες για τα δεδομένα, ή μικρά σύμβολα πριν από κάθε ομάδα βιβλιογραφικής πληροφορίας, τα οποία δηλώνουν στον υπολογιστή τι είδους δεδομένα ακολουθούν. Το σημείο όπου εμφανίζεται η κάθε ομάδα βιβλιογραφικών πληροφοριών (συγγραφέας, τίτλος, ταξινομικός αριθμός, κτλ.) ονομάζεται πεδίο. Κάθε πεδίο μιας αναγραφής MARC έχει σταθερό αριθμό χαρακτήρων, ώστε ο υπολογιστής να αναγνωρίζει ποιο είναι το πεδίο αυτό και από ποιο σημείο της αναγραφής αρχίζει. Συγκεκριμένα στο Σύστημα Βιβλιοθηκών του Α.Π.Θ. χρησιμοποιούμε το μορφή MARC21.

ΟΡΟΙ ΤΟΥ MARC

Πεδίο (field): Τα βιβλιογραφικά δεδομένα έχουν χωριστεί σε πεδία (π.χ. πεδίο για τον συγγραφέα, πεδίο για την τοποχρονολογία, κτλ.). Αυτά τα πεδία αποτελούνται από ένα ή περισσότερα υποπεδία. Το κάθε πεδίο αντιπροσωπεύεται από έναν τριψήφιο αριθμό.

- **Κωδικός πεδίου (tag):** Κάθε πεδίο εκπροσωπείται από έναν τριψήφιο αριθμό ο οποίος ονομάζεται κωδικός πεδίου. Ο κωδικός πεδίου ορίζει το είδος των δεδομένων που ακολουθούν,

π.χ. το πεδίο 020 ορίζεται σαν κωδικός για το πεδίο του ISBN

020 #a0365785678

- **Υποπεδίο (subfield):** Τα δεδομένα ενός πεδίου χωρίζονται σε υποπεδία. Για παράδειγμα στο πεδίο της φυσικής περιγραφής (300), υπάρχει ένα υποπεδίο

με την έκταση του υλικού, ένα υποπεδίο με άλλες λεπτομέρειες της φυσικής περιγραφής και ένα υποπεδίο με τις διαστάσεις του υλικού.

π.χ. 300 #a256 σ. :#bεικ. ;#c24 εκ.

- **Κωδικός υποπεδίου** (subfield code): Τα υποπεδία εισάγονται με κωδικούς υποπεδίων. Κάθε κωδικός υποπεδίου ορίζει το είδος των πληροφοριών που ακολουθούν και αποτελείται από ένα μικρό γράμμα του λατινικού αλφαβήτου του οποίου προηγείται ένα σημάδι οριοθέτησης. Στο παραπάνω παράδειγμα οι κωδικοί υποπεδίων είναι #a για την έκταση υλικού, #b για τις άλλες πληροφορίες φυσικής περιγραφής, και το #c για τις διαστάσεις του υλικού.
- **Οριοθέτης** (delimiter): Είναι το σύμβολο που εισάγεται πριν από κάθε κωδικό υποπεδίου. Το σημάδι οριοθέτησης διαφέρει ανάλογα με το πληκτρολόγιο και το πρόγραμμα. Εμείς χρησιμοποιούμε το σύμβολο #.
- **Δείκτης** (indicator): Οι δείκτες είναι μονοψήφιοι αριθμοί. Μετά από κάθε κωδικό πεδίου ακολουθούν δύο θέσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται για τους δείκτες. Η μία θέση είναι για τον πρώτο και η άλλη για τον δεύτερο δείκτη. Δεν είναι αναγκαίο να υπάρχουν δείκτες σε όλα τα πεδία και είναι πιθανό να υπάρχει ο πρώτος δείκτης σε ένα πεδίο χωρίς να υπάρχει ο δεύτερος και αντίστροφα.

Κάθε δείκτης αποτελείται από ψηφία από το 0 ως το 9. Μπορεί οι δείκτες να μοιάζουν με διψήφιους αριθμούς, στην πραγματικότητα όμως είναι δύο ανεξάρτητοι μονοψήφιοι αριθμοί που ο καθένας σημαίνει κάτι διαφορετικό.

Στο παρακάτω παράδειγμα τα τρία πρώτα ψηφία είναι ο κωδικός πεδίου (το 245 ορίζει το πεδίο του τίτλου) και τα δύο επόμενα ψηφία (το 1 και το 2) είναι δείκτες.

π.χ. 245 12 #aΟ τελευταίος πειρασμός /#cΝίκου Καζαντζάκη

Επαναλαμβανόμενα (R) - Μη Επαναλαμβανόμενα πεδία (NR)

Στον ιστότοπο του MARC21 (<http://www.loc.gov/marc/>), μπορούμε να δούμε εάν ένα σε μια εγγραφή, ένα πεδίο μπορεί να επαναληφθεί ή όχι, δηλαδή εάν μετά το όνομα του πεδίου ακολουθεί το γράμμα (R) (από το Repeatable,) είναι Επαναλαμβανόμενο. Αν δεν μπορεί να επαναληφθεί ένα πεδίο τότε ακολουθούν τα γράμματα (NR) (Not Repeatable).

ΠΙΟ ΣΥΧΝΑ ΠΕΔΙΑ MARC21

Τα πεδία που συναντάμε πιο συχνά είναι τα παρακάτω:

ISBN

020 -- #a9789606887635

ISSN

022 -- #a1106-1383

Πηγή Καταλογογράφησης

040 -- #aAUH#cAUH#dGRThAP

Ταξινομικός Αριθμός (Call number) της LC

050 00 #aBS275#b.B42 1962

050 14 #aPZ3.B65#bE5 1986

Υπενθύμιση : σε ποιο υποπεδίο καταχωρούνται οι αριθμοί cutter ;

- Ο ταξινομικός αριθμός αποτελείται από δύο τμήματα :
 - Θεματικός αριθμός (class number)
 - Αριθμός βιβλίου (book number)
- Όταν ένας αριθμός cutter είναι μέρος του θεματικού αριθμού (class number) τότε καταχωρείτε στο υποπεδίο #a
- Όταν ο αριθμός cutter είναι μέρος του αριθμού βιβλίου (book number) καταχωρείται στο υποπεδίο #b
- Ο μόνος κενός χαρακτήρας είναι αυτός ΠΡΙΝ από την χρονολογία

Κύρια αναγραφή

100 0- #aΓρηγόριος,#co Ναζιανζηνός, Άγιος

100 1- #aCorbally, John E.#q(John Edward),#d1924-

Υπενθύμιση :

- Οι έλληνες συγγραφείς με ελληνική γραφή (ανεξάρτητα από την γλώσσα του τεκμηρίου)
- Οι ξένοι συγγραφείς πάντα με λατινική γραφή (ανεξάρτητα από την γλώσσα του τεκμηρίου)

Περιογή Τίτλου

245 1 0 #aΚοινωνική ένταξη και εκπαίδευση :#μια εισαγωγή στην έρευνα της κοινωνικής ένταξης /#cΧέλμουτ Φεντ ; μετάφραση Γ. Ε. Κακαλέτρης.

Υπενθύμιση :

- Πριν και από τελεία (.) ή κόμμα (,) ΔΕΝ υπάρχει κενός χαρακτήρας
- Πριν από άνω κάτω τελεία (:), ίσον (=), ερωτηματικό (; ή ?) προηγείται πάντα κενός χαρακτήρας
- Μετά από τελεία (.), κόμμα (,), άνω κάτω τελεία (:), ίσον (=), ερωτηματικό (; ή ?) προηγείται πάντα κενός χαρακτήρας

260 Εκδοτικά Στοιχεία (Τοποχρονολογία)

260 -- #aΑθήνα :#bΚαστανιώτης,#c1989.

Φυσική Περιγραφή

300-- #a249 σ. :#βεικ. ;#c21 εκ.

Υπενθύμιση :

Δεν κολλάμε το «σ.» και το «εκ.» με τα νούμερα. Πρόκειται για δύο διαφορετικές λέξεις

Σειρά

490 1- #aΝομική βιβλιοθήκη ;#v8

830 -0 #aΝομική βιβλιοθήκη (Σάκουλας) ;#v8

Θεματικές επικεφαλίδες

600 14 #aShakespeare, William,#d1564-1616#xBιβλιογραφία

600 10 #aShakespeare, William,#d1564-1616#xCriticism and
interpretation#xHistory#y18th century

611 20 #a aInternational Conference on Maritime Law#n(1st :
#d1922 :#cBrussels, Belgium)

630 04 #aΒίβλος.#pΠ. Δ.

650 -4 #aΟδυσσέας (Ελληνική μυθολογία)

650 -0 #aCivil engineering

651 -4 #aΑκρόπολη (Αθήνα, Ελλάδα)

Άλλες πρόσθετες αναγραφές

700, 710, 711, 730 (όπως τα αντίστοιχα πεδία 1XX)

8XX Πρόσθετες αναγραφές σειράς

830 -0 #aAscent of man.#lSpanish

Υπενθύμιση :

- Πριν και μετά τον **Οριοθέτη** (delimiter, #) και τον **Κωδικός υποπεδίου** (subfield code), #a, #b, #c κτλ. **ΔΕΝ** αφήνουμε κανέναν κενό χαρακτήρα.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΟΥ MARC21

Τα πεδία του MARC21 δίνονται σε εκατοντάδες. Όταν στον ιστότοπο του MARC21 (<http://www.loc.gov/marc/>), Πολύ συχνά συναντάμε το «XX» σε αναφορά προς το MARC21. Για παράδειγμα όταν αναφερόμαστε σε όλους τους κωδικούς πεδίων των «100», δηλ. 100, 110, 111, 130, κτλ. θα ονομάζονται «1XX».

0XX	Διάφορα πεδία ελέγχου, αριθμοί ταύτισης, κτλ.
1XX	Κύριες αναγραφές
2XX	Τίτλος και πεδία σχετικά με τον τίτλο
3XX	Φυσική περιγραφή
4XX	Σειρά
5XX	Σημειώσεις
6XX	Πρόσθετες αναγραφές θεματικών επικεφαλίδων
7XX	Άλλες πρόσθετες αναγραφές
8XX	Πρόσθετες αναγραφές σειράς
9XX	Τοπική χρήση

Εκτός από το MARC21 για βιβλιογραφικά δεδομένα υπάρχουν και τα ακόλουθα συνοπτικά (concise) MARC21 formats:

- MARC21 Format for Authority Data (για Αρχεία Καθιερωμένων Όρων) (<http://www.loc.gov/marc/authority/ecadhme.html>)
- MARC21 Format for Classification Data (για Ταξινόμικά Δεδομένα) (<http://www.loc.gov/marc/classification/eccdhome.html>)
- MARC21 Format for Community Information (για Μη-Βιβλιογραφικά Δεδομένα) (<http://www.loc.gov/marc/community/eccihome.html>)
- MARC21 Format for Holdings Data (για Αποκτήματα/Υπάρχοντα) (<http://www.loc.gov/marc/holdings/echdhome.html>)

MARC 21 – AUTHORITY DATA

Το Marc 21 Format for Authority Data σχεδιάστηκε για να αποτελέσει οδηγό για τις καθιερωμένες μορφές των ονομάτων, θεμάτων και θεματικών υποδιαίρέσεων, για να χρησιμοποιούνται ως σημεία αναφοράς στις καθιερωμένες μορφές και τις αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ των μορφών αυτών.

Ένα όνομα (name) μπορεί ν' αναφέρεται σε :

Προσωπικό όνομα (100)	Γεωγραφικό όνομα (151)
Συλλογικό όργανο (110)	Ενιαίο τίτλο ή τίτλο σειράς (130)
Όνομα συνεδρίου (111)	Συνδυασμό ονόματος/τίτλου

Ένα όνομα (subject) μπορεί ν' αναφέρεται σε :

- Θεματικούς όρους (150)
- Γεωγραφικά ονόματα (151)
- Όρους είδους/μορφής (155)
- Ενιαίους τίτλους με θεματικές υποδιαίρέσεις (130)

Μια θεματική υποδιαίρεση μπορεί ν' αναφέρεται σε :

- Γενικές υποδιαίρέσεις (180)
- Χρονολογικές υποδιαίρέσεις (182)
- Γεωγραφικές υποδιαίρέσεις (181)
- Υποδιαίρέσεις μορφής (185)

ΠΙΟ ΣΥΧΝΑ ΠΕΔΙΑ ΣΤΑ AUTHORITIES

008 - Σταθερά πεδία (Fixed-Length Data Elements)

040 - Πηγή καταλογογράφησης (Cataloging source)

100 - Επικεφαλίδα - Προσωπικό όνομα

110 - Επικεφαλίδα - Συλλογικό όργανο

111 - Επικεφαλίδα - Όνομα συνεδρίου

130 - Επικεφαλίδα - Ενιαίος τίτλος ή τίτλος σειράς

150 - Επικεφαλίδα - Θεματικός όρος

151 - Επικεφαλίδα - Γεωγραφικός όρος

Παραπομπές Βλέπε (Αντίστοιχα)

400 - Βλέπε - Προσωπικό όνομα

410 - Βλέπε - Συλλογικό όργανο

411 - Βλέπε - Όνομα συνεδρίου

430 - Βλέπε - Ενιαίο τίτλος ή τίτλο σειράς

450 - Βλέπε - Θεματικό όρο

451 - Βλέπε - Γεωγραφικό όρο

Παραπομπές Βλέπε επίσης

500 - Βλέπε επίσης - Προσωπικό όνομα

510 - Βλέπε επίσης - Συλλογικό όργανο

511 - Βλέπε επίσης - Όνομα συνεδρίου

530 - Βλέπε επίσης - Ενιαίο τίτλο ή τ.
σειράς

550 - Βλέπε επίσης - Θεματικό όρο

551 - Βλέπε επίσης - Γεωγραφικό όρο

670 - Πηγή δεδομένων (Source Data Found)

680 - Γενικές Πληροφορίες (Public General Note)

750 - Ισότιμοι όροι στην αγγλική γλώσσα

856 - Ηλεκτρονική τοποθεσία (Electronic Location and Access)

TA AUTHORITIES στο KOHA

Στο Koha οι βασικές λειτουργίες που αφορούν τους καθιερωμένους όρους είναι οι εξής:

Αναζήτηση (Searching)

Επεξεργασία (Editing)

Δημιουργία νέου καθιερωμένου όρου (Creating a new authority)

Συγχώνευση (Merging)

Αναζήτηση

Υπάρχουν όλες οι βασικές επιλογές αναζήτησης (συγγραφέα, θέματος, κλπ.), εκτός από την περίπτωση αναζήτησης σειράς που την ενσωματώνει στην αναζήτηση ενιαίου τίτλου λόγω ταύτισης του πεδίου (130).

Επίσης υπάρχουν επιλογές ανάλογα με τις προτιμήσεις του χρήστη, δηλαδή βάζοντας έναν όρο, εάν επιθυμεί ν' αρχίζει με τη λέξη αυτή ή εάν θέλει να περιέχεται η λέξη αυτή και να βγαίνουν ανάλογα τα αποτελέσματα. Ακόμη μπορεί να επιλέγει την αλφάβητο από το Α-Ω ή από το Ω-Α, ανάλογα εάν θέλει να εμφανίζονται τα αποτελέσματα από την αρχή της αλφαβήτου ή αντίστροφα από το τέλος της αλφαβήτου.

Για τα ξενόγλωσσα κυρίως, υπάρχει η επιλογή 'New from Z39.50' και ψάχνεις για καθιερωμένες επικεφαλίδες (ονόματα, θέματα) που υπάρχουν στη Library of Congress.

Επεξεργασία

Η επεξεργασία είναι απαραίτητη και καθημερινή διαδικασία στους καθιερωμένους όρους. Στο Koha επιλέγοντας 'Επεξεργασία' που βρίσκεται στην αρχική οθόνη δεξιά στα εμφανιζόμενα αποτελέσματα, σου ανοίγονται όλα τα πεδία και από τα tabs επιλέγεις αυτό που θέλεις να διορθώσεις. Πατάς 'Αποθήκευση' και ολοκληρώνεται η διαδικασία.

Εδώ έχω να προσθέσω ότι αν βλέπαμε την εγγραφή ολόκληρη, η διαδικασία της διόρθωσης θα ήταν απλούστερη και λιγότερο χρονοβόρα.

Δημιουργία νέου καθιερωμένου όρου

Πηγαίνεις στην επιλογή ‘New authority’ πάνω αριστερά και πατάς συγκεκριμένη επιλογή, π.χ. ‘Topical term’. Σου ανοίγει τα πεδία και με τα tabs προχωράς και συμπληρώνεις αυτά που θέλεις. Στο τέλος βέβαια πάντα πατάμε ‘Αποθήκευση’.

Συγχώνευση

Η συγχώνευση είναι επίσης μια σημαντική και συχνή διαδικασία, καθώς με την παραμικρή λεπτομέρεια δημιουργούνται πολλές φορές διπλά, τριπλά authorities (διαφορετικοί κωδικοί, τόνοι, κλπ.). Επιλέγουμε πρώτα τις δύο εγγραφές που θέλουμε να συγχωνεύσουμε τσεκάροντας και στις δύο τη ‘Συγχώνευση’ που βρίσκεται στην αρχική οθόνη των εμφανιζόμενων αποτελεσμάτων πάνω δεξιά, δίπλα στην ‘Επεξεργασία’. Εμφανίζεται ένας πίνακας ‘Merge reference’, τσεκάρεις αυτή που θέλεις να μείνει, πατάς ‘Επόμενα’ σου βγαίνουν οι εγγραφές μαζί και στο γαλάζιο κουτάκι εμφανίζεται αυτή που θα διαγραφεί, τις ελέγχεις ξανά και πατάς ‘Συγχώνευση’. Μπορούμε να κάνουμε συγχώνευση μέχρι δύο εγγραφές.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗ ΣΤΟ ΚΟΗΑ

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ/ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΑΝΤΙΤΥΠΩΝ

Αφού καταχωρήσουμε μια εγγραφή, την αποθηκεύουμε.

- Στο πάνω μέρος της οθόνης εμφανίζονται οι επιλογές “New”, «Επεξεργασία», “Save”, «Προσθήκη», «Εκτύπωση»
- Επιλέγουμε «Επεξεργασία» και μετά «Επεξεργασία τεκμηρίων»
- Εμφανίζεται η οθόνη «Προσθήκη τεκμηρίου». Συμπληρώνουμε όλες τις πληροφορίες (Αυτό που λέγαμε holding)

Τα υποπεδία που εμφανίζονται είναι τα παρακάτω:

0 - Withdrawn status

Επιλέγουμε αν είναι για απόσυρση

3 - Materials specified (bound volume or other part)

4 - Damaged status

5 - Use restrictions

7 - Not for loan

8 - Collection code

Επιλογή συλλογής (π.χ. Main collection, rare, Dissertations, κτλ.) – Δεν έχουν μπει ακόμη οι επιλογές. Όταν ξεκινήσουμε κανονικά θα υπάρχουν.

a - Permanent location

b - Current location

Στο ΚΟΗΑ δίνεται η δυνατότητα ένα τεκμήριο να ανήκει μόνιμα σε μια βιβλιοθήκη, αλλά προσωρινά να βρίσκεται σε μια άλλη. Για τον λόγο αυτό υπάρχουν τα υποπεδία «a - Permanent location» (Μόνιμη τοποθεσία) και «b - Current location» (Τρέχουσα τοποθεσία). Όταν δεν υφίσταται τέτοιος λόγος, τότε στη Μόνιμη και στην Τρέχουσα τοποθεσία επιλέγεται η ίδια Βιβλιοθήκη.

c - Shelving location

Επίσης, υπάρχει το υποπεδίο «c - Shelving location». Εδώ συμπληρώνεται η πληροφορία εκείνη η οποία δείχνει στον χρήστη σε ποιο ακριβώς σημείο βρίσκεται το τεκμήριο που αναζητά, [π.χ. Πατάρι, 2^ο υπόγειο, Αίθουσα 15, Γραφείο 356, κτλ). Θα δώσουμε τις τοποθεσίες όλων των βιβλιοθηκών και θα γίνει προσπάθεια οι ονομασίες αυτές να μπορούν να επιλέγονται από έναν «καταρράκτη». Προς το παρόν γράφουμε εκεί την πληροφορία που προϋπήρχε στο Horizon, στο υποπεδίο “Other areas”, π.χ. *Νέο Κτίριο Φιλοσοφικής Σχολής, Τομέας ΜΝΕΣ (αίθουσα 208)*.

d - Date acquired

Ημερομηνία πρόσκτησης

e - Source of acquisition

Προμηθευτής

f - Coded location qualifier

Κενό (θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για κόστος αγοράς κτλ)

g - Cost, normal purchase price

Κόστος αγοράς τεκμηρίου

h - Serial Enumeration / chronology

i - Inventory number

Κενό (θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τις βιβλιοθήκες που έχουν άλλο *Barcode* και άλλο *Αριθμό εισαγωγής* (ή που για κάποιο λόγο αλλάζουν τον barcode της Κεντρικής Βιβλιοθήκης)

j - Shelving control number

Κενό

k - other areas

Στο υποπεδίο αυτό αρχικά θα μεταφερθεί η πληροφορία που υπήρχε στο αντίστοιχο υποπεδίο του Horizon. ΔΕΝ θα είναι ορατή από τους χρήστες. Θα μπορούν να την βλέπουν μόνο οι βιβλιοθηκονόμοι. Η πληροφορία αυτή κάποια στιγμή πρέπει να μεταφερθεί στο Shelving location.

o - Full call number

Ο πλήρης Ταξινομικός αριθμός του τεκμηρίου

p - Barcode

t - Copy number

Τόμοι και αντίτυπα

u - Uniform Resource Identifier

v - Cost, replacement price

Το κόστος αντικατάστασης του τεκμηρίου από τους χρήστες

w - Price effective from

y - Koha item type (Long term, Non loanable, Standard loan, Three day loan, Three our loan)

Τύπος δανεισμού

(Μη δανειζόμενο, 150ήμερο, 3ήμερο κτλ)

(Οι παραπάνω όροι θα ρυθμίζονται με βάση τον κανονισμό και τις αποφάσεις του ΑΠΘ)

Η πληροφορία του υποπεδίου 7 (Not for loan), υπερισχύει της πληροφορίας Non loanable του υποπεδίου γ. Για μη δανειζόμενα τεκμήρια καλύτερα να επιλέγονται και τα δύο.